

Смітюх А.В.

к.ю.н., доцент кафедри адміністративного і господарського права Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Щодо проблем реформування системи суб'єктів господарської діяльності та їх прав на майно

Дискусія навколо співвідношення цивільного і господарського права, предметів регулювання ЦК України і ГК України і самої доцільності існування одного з цих кодексів триває багато років. Час від часу тези з цієї дискусії оформлюються у вигляді певних законопроектів, що подаються на розгляд до Верховної Ради України.

Дослідження цих проектів - прообразів можливої майбутньої реальності дозволяє краще зрозуміти цінність вихідних концепцій і ідей, втілених у проектах.

Проект Закону «Про основні засади господарської діяльності» від 19 серпня 2008 року реєстр. № 3060 містить 23 статті, але його завдання є дуже амбітними, оскільки він має скасувати ГК України і покликаний замінити його собою, визначивши правові і організаційні засади господарської діяльності і врегулювавши відносини, що виникають між суб'єктами господарювання.

Проекту Закону відноситься до кола суб'єктів господарювання фізичних осіб, зареєстрованих як суб'єкти

"См., наприклад, Кониленко О., Клименко О. Проблеми розвитку конкурентного законодавства України // Конкуренція. Вісник Антимонопольного комітету України. — 2008. - № 2 (29). - С 2-5. організації.

Передбачена Проектом Закону класифікація суб'єктів господарювання через їх поділ на унітарні підприємства; об'єднання

підприємств; товариства; організації; установи не є задовільною.

Одним із видів установ згідно ст.11 Проекту Закону є «організації, що утримуються за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів», причому.. їх засновники за визначенням не беруть участі в управлінні ними.

Утім, це означатиме повну самостійність (у тому числі - майнову, фінансову) деяких бюджетних установ від засновника - держави в особі уповноважених органів управління. Це не може не призвести до серйозних зловживань. Такий підхід є, на нашу думку, неприйнятним - слід або змінити зміст поняття «бюджетна установа», або відмовитися від спроб кваліфікувати як установи організації, що фінансуються з бюджету

Зміст поняття «Товариства» за Проектом Закону (ст.8) є вужчим від змісту «Товариства» за ст.83 ЦК України і майже дорівнює змісту поняття «підприємницькі товариства» за ст.84 ЦК України, з тією різницею, що до їх кола Проект Закону невинновано відносить також фермерські господарства.

Отже, Проект Закону збільшує термінологічну плутанину ґрунтовних правових понять.

Проект Закону не містить у переліку суб'єктів господарської діяльності холдингових компаній, промислово-фінансових груп, так само, як не містить положень щодо відносин залежності, які би замінили положення ст.126 ГК України.

На нашу думку це невинновано збіднює правове регулювання господарських відносин.

Ст.8 «Об'єднання підприємств та їх види» Проекту Закону не визначає ані поняття «об'єднання підприємств» ані поняття жодного із згадуваних у тексті Проекту Закону видів об'єднань (асоціації, корпорації, консорціуми, концерни). Так само, встановлюючи види унітарних підприємств ст.7 „Унітарне підприємство та його види” Проекту Закону не визначає ,у чому, власне, полягає сутнісна різниця між видами унітарних підприємств:

» між державними комерційними підприємствами та казенними підприємствами;

• між комунальними комерційними підприємствами та комунальними некомерційними підприємствами.

Якщо ГК України втратить силу, ці терміни виявляться беззмістовними, а різниця між ними - законодавчо невизначеною і незрозумілою.

За Проектом Закону (ст.7) унітарне підприємство утворюється органом державної влади або органом місцевого самоврядування в розпорядчому порядку на базі відокремленої частини державної чи комунальної власності.

Отже, концепція унітарних підприємств заперечує можливість утворення приватних унітарних підприємств (таких, як досить поширені на практиці приватні підприємства, що утворюються в Україні починаючи з 1991 року).

Це не виправдано зменшує розмаїття організаційно-правових форм господарської діяльності.

Скасування ст.ст.95-112 ГК України щодо виробничих кооперативів призведе до виникнення серйозної прогалини у законодавстві, оскільки положення ст.ст.163-166 ЦК України щодо виробничих кооперативів є недостатніми, а положення Закону України «Про кооперацію» не враховують достатньою мірою специфіку саме виробничих кооперативів.

Майновій основі господарювання присвячено розділ V Проекту Закону, причому три статті цього розділу лише перераховують види майна, визначають джерела формування майна суб'єкту господарювання і надають визначення корпоративних прав і відносин.

Утім, Проект Закону не визначає правовий режим майна суб'єктів господарювання, обмежуючись лише бланкетною нормою, згідно якої такий режим встановлюється законом (ч.2. ст.23).

Як наслідок, із скасуванням ГК України і втратою чинності його положеннями щодо правового режиму майна суб'єктів господарювання із законодавства України зникнуть такі інститути як право господарського відання і право оперативного управління.

Залишається абсолютно незрозумілим, на якій правовій підставі такі суб'єкти, як державні і комунальні підприємства, заклади освіти і охорони здоров'я, органи державної влади і місцевого самоврядування володітимуть далі закріпленим за ними майном - невже вони вважатимуться власниками такого майна, згідно положень ЦК України, що зберігатимуть силу?

Об'явлення таких фінансованих з державного бюджету „незалежних” власників, непідконтрольних (згідно ст.11 Проекту

Закону, як це було показано вище) їх засновникам (фактично - державі) з необхідністю призведе до катастрофічних наслідків.

Отже, можна бачити, що у частині, яка стосується системи суб'єктів господарювання та їх прав на майно Проект Закону:

невиправдано зменшує розмаїття організаційно-правових форм господарської діяльності, скасовуючи деякі традиційно усталені форми;

збіднює, забезпечує лише фрагментарне, а не повне регулювання частини тих організаційно-правових форм, що залишаються не скасованими, натомість утворює великі правові прогалини;

збільшує термінологічну плутанину ґрунтовних правових понять;

створює всі умови для зловживань щодо бюджетних коштів, об'єктів права державної і комунальної власності.

Отже, на нашу думку, аналіз Проекту Закону наочно свідчить про те, що скасування ГК України із заміною його рамочним Законом на два з половиною десятка статей було би безвідповідальним кроком, який призвів би до серйозних негативних наслідків, що яскраво демонструє безперспективність самої ідеї скасування ГК України разом з багатьма інститутами, що він їх містить.